

JAUME J. CHINER GIMENO

«EN VÓS ESTÀ FER SON CAS FLACH O FORT» (CVII, 9).
CORRECCIONS D'IMPREMTA, CORRECCIONS D'AUTOR
A AUSIÀS MARCH I LA VALÈNCIA DEL S. XV (1400-1459)

Des d'abans de la publicació per la Generalitat Valenciana, al final de 1997, del meu llibre *Ausiàs March i la València del segle XV (1400-1459)* ja em donava voltes pel cap la realització d'un article semblant a aquest.¹ Si bé la meua afirmació pot sorprendre algú —fer una correcció d'errors quan el llibre encara no estava a l'abast del públic!—, un mínim coneixedor de la realitat política i cultural valenciana —les preses i la poca cura són corrents en gran part de les nostres institucions i entitats— pot enumerar més motius explicatius per aquest vell pensament meu dels que jo en podria donar ací.

Moltes de les errades d'impresma o dels «lapsus calami» que a continuació enumerarem són evidents per a qualsevol «avesat» lector del nostre llibre. Per això, i per no fer massa extensa aquesta fe d'errades, no fem constar-hi normalment les faltes ortogràfiques i onomàstiques² localitzades. Només hi detallem aquells errors d'impresma que afecten greument el sentit del text i que, a més, presenten un cert grau de dificultat per ésser detectats ràpidament pels lectors. A més a més, amb aquesta fe d'errades introduïm dins del text adés petits canvis que fan més entenedor el nostre recargolat estil literari, adés fragments que han desaparegut³ o va-

1. Agraïm a la professora de la Universitat de València Rosanna Cantavella el seu constant interès en aquest article i la seua paciència per aconseguir aquest *descàrrec de consciència* científica. Donem les gràcies també al professor Tomàs Martínez, de la Universitat Jaume I de Castelló, per la seua conversa plena de seny en un moment d'obcecació visceral nostra a l'hora de redactar aquest article.

2. És el cas, per exemple, de l'incorrecte Bernad pel correcte Bernat, de Motpeller per Montpellier, etc.

3. A vegades, un fet d'aquest estil pot servir als investigadors per a augmentar el currículum. Així, unes línies desaparegudes del nostre llibre ens han permès publicar un breu article ausiasmarquià amb documentació desconeguda: Jaime J. CHINER GIMENO, *Ausiàs March y Navajas*, «Navajas. Boletín Cultural informativo», núm. 39 (1998), ps. 6-7.

riat de posició⁴ per raons que només poden conèixer els misteriosos barrufets de les impremtes i de la informàtica. Malgrat que, com hem dit, unes quantes d'aquestes errades són òbvies per a una bona part dels lectors del nostre estudi sobre Ausiàs March, és possible que la introducció d'algunes d'elles a la llista ara publicada siga força útil per a d'altres que desitgen conservar aquest article al costat del nostre treball biogràfic sobre l'autor dels anomenats *Cants de Mort*.

Totes les correccions que hom pot assenyalar en un llibre de 607 pàgines i 2125 notes a peu de plana les hauríem solucionades si se'ns hagueren proporcionat el temps⁵ i els mitjans tècnics d'impressió escaients per a una investigació biogràfica commemorativa de l'hipotètic naixement d'Ausiàs March, és a dir, si les presses polítiques o els interessos personals d'alguns no s'hagueren imposat per la força a la meticulosa, detallista i lenta disciplina científica que acompanyava la redacció d'un llibre amb molt importants dades biogràfiques noves sobre el nostre més gran poeta líric medieval.

4. Entre els fragments que han variat *misteriosament* de posició respecte a l'establerta originalment, en destaca el següent situat entre les línies 11-23 de la pàgina 214 del nostre llibre i que cal situar després del punt i apart que finalitza la línia 11 i abans de la línia 12 per tal de fer més entenedor un dels arguments legals que recolzen una de les nostres argumentacions per rebutjar la hipòtesi de Pagès sobre el naixement d'Ausiàs en l'any 1397: «Per a discernir la data de naixement d'Ausiàs March té una especial importància un fur del rei Martí l'Humà que modificava un altre donat per Jaume I referit a la impossibilitat de les dones de ser tutores fins i tot dels seus fills.⁸¹⁶ El monarca en aquest nou fur de l'any 1403 ordenà “que si algun en testament o en altra darrera voluntat donarà tudriu o curadriu a sos fills, mare o àvia de aquells, que valla tal dació de tutela o cura. Mas altres fembres no puxen ésser dades en tudrius o curadrius en testament o altra darrera voluntat. Declarants que si la mare o àvia pendrà marit que sia finida la tutela o cura”.⁸¹⁷ Per altra banda, el fur V-VI-33 establia que “si algunes fembres hauran administrades les coses de algun pubil axí com a tudors, sien tengudes de retre comte de aquella aministratió”.⁸¹⁸ En aquest sentit, cal recordar que Violant de Vilarig, esposa del germanastre d'Ausiàs mort l'any 1398, no va poder ser tutora dels seus fills probablement per aquest impediment legal i que ho va ser el poeta Pere March per sentència del justícia de Gandia».⁸¹⁹

5. La convocatòria de concurs restringit per a l'adjudicació de la redacció d'una biografia del poeta Ausiàs March emmarcada en la seua època es va fer pública el 5 de març de 1997. Segons el tercer punt de la convocatòria, «les persones o equips concursants hauran d'aportar o enviar per correu, abans del 31 de març de 1997 un PROJECTE d'investigació i redacció». Reunit el Jurat adjudicador l'11 d'abril de 1997 i havent examinat el meu projecte, hom acordà adjudicar-me la redacció d'una biografia que, d'acord amb el punt octau de la convocatòria, «haurà de realitzar-se i lliurar-se [...] abans del 31 de juliol de 1997».

ERRADES ADVERTIDES QUE AFECTEN GREUMENT
EL SENTIT⁶

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
36	52	2	Jaume Martí, 2361	Jaume Martí
47		26	Barcelona	Barcelona i pare seu
52		3	i d'altres	d'altres
52		19	sagristà	"sacrista"
52		26	sagristà	"sacrista"
52	164	2	subsagristia	subsacristia
52	164	3	Seu de València	Seu de València per mort de mossén Pere Cabrit
56	190	4	publicació de la	publicació de la sentència,
59	207	4	p. 164).	encara estaria viva l'any 1351 p. 164). Segons un document, la pressa de possessió es va fer el 31 de març de 1352 a Albalat (ARV, <i>Nicolau Primitiu</i> , pergami n° 32)
59	207	10	Era	Francesc d'Esplugues era
62		11	jm	jom
63	221	2	atorgà	Pere d'Esplugues atorgà
63	221	2-3	dels seus patrons	dels patrons de la capella
63	225	1	ADM	El testament del poeta Pere March IV es troba a ADM
65		13-14	figura	Blanquina figura
66	236	2	p. 160	p. 160 sobre Saura Fabra que ja havem esmentat
67		10	d'abril	d'abril següent
68		2	reservà	reserva
68		10	València. ²⁵³	València. ²⁵³ Durant l'any 1393 disputa la possessió d'una canongia i de l'ardiaconat del Penedés a Miquel de Sant Joan i Francesc Climent (BAUCELLS I REIG, J., <i>El fons "Cisma d'Occident" de l'Arxieu Capitular de la Catedral de Barcelona. Catàleg de còdexs i pergamins</i> , Barcelona,

6. Símbols utilitzats: Ø Anullar, desaparèixer.

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
				Institut d'Estudis Catalans, ps.112, 234-235). Consta ja com a mort el 26 de juliol de 1395 (BAUCELLS I REIG, J., <i>El fons "Cisma d'Occident"...</i> , p. 123)
68		26	pare	pare de l'any 1369
69		22	punt	punt referit
70	267	1	estan	estan ja
80		16	València ²⁹³	València i, per tant, és possible que hi participàs ²⁹³
83		16	quan	quan, en les corts generals de la Corona d'Aragó
84		2	guerra	guerra amb Castella
85		19	censals	censals feta
85		20	Catalunya	Catalunya a
90		27	Pericó	"Pericó" March
92		22	responguerem	respongueren
93		3	mostraren li	mostraren-li
93		8	plagués	plagués
93		14	cpmte	comte
93		34	con	com
94		2	ji	li
94		34	loch	loch"
95		11	v	Ø
95		12	novolgués	no volgués
95		13	axó	axí
95		13	s'en	se'n
95	370		145-146	145r-146v
97		6	i assegura	i ell, l'infant, assegura
97		27	March ³⁸²	March. ³⁸² Si les informacions proporcionades per Pagès a la pàgina 35 de la seua clàssica biografia són correctes, aquesta tornada al regne de València es pot avançar al 10 de març de 1383 car, en aquesta data, va obtenir per als vassalls del Marqués de Villena a Dénia certa autorització.
97	382	1	nº 65	nº 6 ⁵
97	382	3	nº 65	nº 6 ⁵

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
98		6	Angalterra	Anglaterra
98		8	presonerse	presoners e
98		15	rivhs	richs
98		19	fornat	tornat
98		22	dariem	darien
98		27	ellà	ella
98		30	la comte	al comte
98		35-36	lirava	liurava
100		5	dellire	delliure
100		14	Hohan	Johan
100		20	retret	ésser retret
100		21	repataria	reptaria
101	388	27r	el	14r
103		16	el	ocorreguda al voltant del
105		11	ell mateix	el mateix Pere March
105		17	contribucions ⁴¹²	contribucions ⁴¹² . ⁴¹² Per altra banda, coneixem així mateix que el 12 d'octubre de 1408, a Xàtiva, Francesc del Bosch i Jordi de Nàtera, de València, varen vendre a Pere March, cavaller de Gandia, el terç delme i el morabatí del lloc de Sella per preu de 1000 sous (ARV, <i>Nicolau Primitiu</i> , pergami n° 118).
108		3	seus vassalls	vassalls del Marqués de Villena a Dénia
109	434		Agualada	Agualada —Doc. del 16 d'agost de 1399—.
110	445	2	datar a partir del 4	datat el 29
114		2	eren	eren el Batle General de València —en raó de la concessió de permisos per a transportar armes de València a Gandia en 1411 i 1412 (RIQUER, M. de, <i>L'armés del cavaller. Armes i armadures catalanes medievals</i> , Barcelona, Ed. Ariel, 1968, ps. 217-218)
114		3	als primers	a la cort reial
114		6	Sicília ⁴⁵⁷	Sicília i, també, que va ser l'encarregat per Martí I de la

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
				solució de les diferències sorgides entre Pere de Vilanova —senyor de la Vall i castell de Pop— i Guillem Martorell —aví de Joanot Martorell i senyor de Murla— en raó de les fites d'aquests feus ⁴⁵⁷
114	457	1	p. 34	p. 34. L'encàrrec de Martí I es troba a ACA, <i>Cartes Reials</i> , Martí I, n° 552 (orde datada el 10 d'agost de 1403)
114	458		g3-7	g ³ -7
114	459	1	g3-7	g ³ -7
115	463		g3-7	g ³ -7
115	464		g3-7	g ³ -7
115	465		g3-7	g ³ -7
115	466		g3-7	g ³ -7
116		12	Gandia ⁴⁷⁰	Gandia ⁴⁷⁰ , jugant amb el Marqués a "dau de sis" (ARV <i>Mestre Racional</i> , n° 9589, f. 164v —Doc. datat el 18 d'agosto de 1401)
116	467		g3-7	g ³ -7
123	485	1	apreix	apareix
125		20-21	2 de desembre de 1379, data de les capitulacions matrimonials del segon casament del poeta Pere March	24 de setembre de 1379, data en què ja consta com a morta.
125		22	El	Eixe dia
125	499	5	March.	March. En uns documents de 1416 es parla del carrer de N ^o Esplugues o d'En Jaume March (CÀRCEL ORTÍ, M ^o . M., "Vida y urbanismo en la València del siglo XV", <i>Miscel·lania de Textos Medievals</i> , 6 (1992), p. 414.
129	522			Ø
130	530		n° 243	n° 243 i ARV, <i>Mestre Racional</i> , n° 9577, f. 37r
131	533	5	p. 2r).	p. 2r) i, com a oïdor de comptes, l'any 1383 (ARV, <i>Mestre</i>

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
133	539	3	p. 40)	<i>Racional</i> , n° 9609, f. 48r) i l'any 1385 (ARV, <i>Mestre Racional</i> , n° 9619, f. 14r) p. 40). Per un document del poeta Pere March, sabem que el 23 de gener de 1412 aquest net va rebre uns arnesos (RIQUER, M. de, <i>L'arnés del cavaller...</i> , p. 218)
154		2	Perre	Pere
154		13	1913	1413
154	620	16	estar	en estar
164		28	endur-se-	endur-se-les al regne de València ⁶²⁵ . Els marmessors de Pere March lliuraran el 20 d'octubre de 1414, 212 sous a Pere Balaguer —mestre de les obres de la Catedral de València que posà fi a l'església de Santa Caterina i a la torre del <i>Miquelet</i> de València i constructor de la bella Porta dels Serrans— per la realització d'una tomba de pedra dins de la capella dels March a la Seu de València que, molt probablement, va contenir l'ossa de Bertomeua March atés que, el mateix dia, els marmessors també pagaren al prevere de la Seu Pere d'Orcal la quantitat de 11 lliures, 9 sous i 10 diners en raó de diferents aniversaris i misses fetes en traslladar les despulles mortals de la germana de Pere March a una tomba feta dins la capella dels March (ARV, <i>protocols</i> , n° 2608, not. Andreu Julià, escriptures del 24 d'octubre de 1414).
165		1	béns	El 16 de desembre de 1414, començà l'almoneda dels béns

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
169		24	lliurà	lliurava fictíciament
170		27	tutor	tutor d'Ausiàs
172		14	ha	a
173		21	del del	del matrimoni del
173	666		moces	noces
174		9	2 de setembre	2 de desembre
176		2	Bonues	Bonuzes
176		14	de	del
176		18	Cavall	Çavall
176	689	4	Cavall	Çavall
176	689	6	Cavall	Çavall
176	689	10	Cavall	Çavall
177		33	Frnacina	Francina
178		1	deuran	hauran de
178		5	mon	món
178		7	mes	mès
178		9	aço	açò
178		13	an	ab
178		14	mes	més
178		15	es	és
178		15	orden	ordén
178		24	sera	serà
178		26	lso	los
178		37	esser	ésser
178		39	Itemn	Item
179		8	an	ab
179		15	mencio	menció
179		15	den	d'En
179		17	al orde	a l'orde
179		24	quen	que'n
179		33	quen	que'n
179		37	es	és
179		38	es	és
180		11	sta	stà
180		14	den	d'En
180		14	deu	Déu
181		8	testament dessús	testadriu dessús
183		14	1803	1778
183		15	sobre el	a un
183		24	Fracensc	Francesc
183	705	2	Xàtiva	Xàtiva i senyor de Genovés
186		13	Partín	Martín
186		22	instituiço a Bernta	institució a Bernat

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
187		10	en podria	podria
187	709		<i>Reial Justícia</i>	<i>Justícia Civil</i>
188	716	3	julil	juliol
189	719	3	comndada	comandada
192		23	Ripoll i exposà	Ripoll— i exposà
202		28	e, o,	eo,
202		31	reafermà	reafirmà
203	779	1	es	hem
205	783	2	fabaris	falsaris
205	784	12	daç	faç
205	784	28	fer ho	fer-ho
205	784	28	e o	eo
207	787	1	39	Ø
211		17	Ausiència	Audiència
212		11	1421	1921
213		28	scriva	scrivà
215		6	davant	davant el notari Guillem Ferrer i on actuaren com a testimoni misser Jaume de Guimerà i el notari Francesc Dalmau, estant present, també, l'Ausiàs
215		7	Per altra banda A més a més	Per altra banda
215		9	per altra banda	,també, que
215		17	testamentaria	testamentària
215		17	es	ens
215		26	fin	fins
216		8	d'esser	d'èsser
216		11	tutoria	tutoria d'Ausiàs
216		11	va en	va
216	827	1	es parla	es parla també
216	827	2	2 diners.	6 diners. A ARV, <i>Governació</i> , n°2361, mà 43, f. 43r es parla de “huyt mília cinchcents sous e més”.
216	828		16r.	16r. A ARV, <i>Governació</i> , n°2361, mà 43, f. 48r es parla de 8586 sous, 2 diners i que el censal va ser carregat davant Bernat de Garrigas el 9 de gener de 1422
218		24	naixer	néixer Peirona

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
220		13	el dot i el <i>creix</i> que li havia deixat sa mare, també	Ø
220		14	pare ⁸⁵³	pare, etc ⁸⁵³
221		3	anuals que	anuals les pensions de qual
221	855	2	gener	juny
221	858	1	Per	Crec que són interessades les notícies sobre el pràcticament nul valor o quantia de la herència de Peirona, una volta morta (ARV, <i>Governació</i> , 2361, mà 37, f. 36rv i mà 43, f. 40r)
222		3	turadoria	curadoria
222	860	4	hereu.	hereu. Segons ARV, <i>Governació</i> , 2361, mà 37, f. 36v, Peirona “ <i>fonch alimentada per lo dit magnífich mossén Auziàs March com aquella fos donada honrada cascun any se despen-gueren en los aliments de aquella pus de dos milia sous com li tingués una dona, una moça, hun scuder e hun moço e cascú prenía sa soldada</i> ”. Així mateix, hom afirma que “ <i>la dita Peyrona tots anys despe-nia de aliments de vint a vint-e-cinch lliures fins a trenta e tenia pus de cinch milia sous de renda</i> ” (ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 37, f. 39v)
227		10	Així,	Durant els mesos de juny i juliol de 1415 serví a la cort de Gandia amb dues bèsties a raó de cinc sous diaris (ARV, <i>Mestre Racional</i> , n° 9577, f. 45r). També
227		11	1416 ⁸⁷²	1415 (ARV, <i>Mestre Racional</i> , n° 9577, f. 122v) tal i com també va ordenar respecte del període 25 d'agost de 1416-25 d'agost de 1417 ⁸⁷² .
230		7	exercit	exercir

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
231		4	llocs	llocs
232	889	14	lo	lo dit
232	889	17	altissimus, etc	altissimus, etc (ARV, <i>Reial Cancelleria</i> , n° 501, f. 14rv)
233		9-10	extraordinàries entre les quals hi havia les exigències del seus titulars	extraordinàries
233		20	ja el	el
233		20	1437	1447
233	896	1	triba	troba
235		5	estava	estava, segons el seu procurador
235		13	relacions	relacions amb el Príncep de Viana
235		21	família	família March, dels
236		20	<i>de cetí</i>	(<i>de cetí</i>
236		21	<i>una roba</i>	<i>una roba</i>)
237		8	reals	reials
242		5	correcta	adient
242		18	el tornen a anomenar	tornen a esmentar el poeta
242		26	servir-li	servir
243		8	9 ³³	9 ³³
243	933		→ BUSCAR	∅
243	934		<i>Rev. de bibliog. cat.</i> VI, 42 → BUSCAR	ARV, <i>Mestre Racional</i> , n° 58, f. 24r
244		3	Grat	Grau
244		22-23	també abonàAl foli 124r del mateix registre figura un altre assentament comptable referit al abonament de	abonà altres
244	937		→ BUSCAR	∅
247		9	naval	naval, el rei
251		4	és que	és que la carta
251	961	4	cavallers	cavallers (AHN, <i>Osuna</i> , llig. 1323, n° 7, not. Joan Lorca
252		17	concretament	segurament
252		23	es tindran	tindran
252	965	4	El Duc de Gandia va adobar cavaller al seu net, don Hug de Cardona	És possible que en el cas d'Ausiàs es donara una circumstància semblant.
255		21	terrers	terres

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
256		24	altres	amb altres
257		6	el	en el
259	993	1	privilegi, que les Marchs posseien des de temps immemorial	privilegi
261	1002	2	capítol	apartat
261	1004	2	Vallerra	Vallterra
262		18	sol·licitant-li	Es sol·licitava al poeta, quali- ficat de falconer reial i als al- tres homes d'armes
263	1011		tramesa	tramesa al vescomte
267		22	en què	on
267	1027	2	nº 65	nº 6 ⁵
268		29	acçí	ací
270		13	el trobarem	trobarem Ausiàs
270	1046	1	March	March i
270	1046	1-2	Corella i Bernat Feno- llar	Corella
272		27	ell	el poeta
273		29	del del	del
275	1071	11	1994	1993
276	1074	8	imaginario...	imaginario..., p. 38)
279		4	i que	que
279		17	béns	béns de
280	1089	5	que tot seguit examinem	entre Vilarig i Figueroa
281		9	mostrar	mostrar
282		4	maig	maig, segons Riquer
282		27	guiatges	guiatges
282		28	escriu Figueroa	Figueroa
283		14	molt	segons Riquer molt
293	1127	3	Vidal	Hom pensava que Vidal
293	1127	5	484)	484) però com veurem al nos- tre capítol IX no és així
298		8	regne, a banda les reu- nions a Montsó	regne.
300		14	matisar-ho	matisar les afirmacions de Be- lluga
302		6-7	L'any 1465 novament s'apleguen Corts a Sant Matheu per tal de jurar com a hereu i successor l'infant Ferran.	Ø
303		14	General	General de València

Pàg.	Nota	Lín.	On diu	Ha de dir
303		23	II. Les corts: els braços reial, el militar i l'eclésiàstic	Ø
305		17	sóm	són
308		14	tornen	hom tornà
308		18	1401-1407 seran anys	El període 1401-1407 serà
311		18	e	de
311		19	ens diu	Ø
311	1170	2	<i>militari</i>	<i>militari</i> . (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 67)
311	1171	3	Ferrer".	Ferrer. (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 67)
311	1172	2	1414.	1414. (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 67)
312		3	vida"	vida" (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 85)
312	1173		7v	7v (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
312	1174	2	<i>op. cit.</i>	<i>Historia de Catalunya</i> , Madrid 1885-87,
312	1174	2	73)	73). (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
312	1175	2	l·ligall I	l·ligall I. (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
312	1176		75	75 <i>apud</i> Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
312	1177	3	1482"	1482" (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
312	1178		3	1437 (Pagès, A., <i>Ausiàs March i els seus predecessors...</i> , p. 86)
313		26	tota la cort	les corts
313	1191	2	va	va ser
314		2	real	reial
314		17	una volta haver	després d'haver
314		23	braços i són els següents ¹¹⁹⁹	braços ¹¹⁹⁹
314	1199		307r.	307r. Corresponen als actuals furs III-XXII-6 i III-XXII-12.

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
316	1221	1-2	juntament amb la	a més
317	1224	2	Vallerra	Vallterra
317	1230	1	membres	membres
318		7	e	a
318		20	al de	als de
318		23	al	al grup
319		26	diy	dit
320		28	reuinós	reunions
320	1250	2	comte	compte
325		13	Gandia	València
329		4	sols 23	21 o 22
330		5	acçí	ací
331		9	mostrar un fet que,	mostrar
331		28	14 anys	13 anys i mig
331		29	puta	“alcavota provada”
332		8	finsla	finals
333		5	D'aquesta manera	És gairebé segur que
333	1295	1	100	100, not. Pere Belsa
333	1296	3	15752	15752, not. Pere Font
334	1299	1	15744	15744, not. Pere Font
335		9-10	II.1. Francesc i Damia- ta Martorell, pares d'I- sabel Francesc i Da- miata Martorell	II.1. Francesc i Damia- ta Martorell, pares d'Isabel
335	1301	3	1994	1993
347	1302	3	pel autors	autors
348	1307	2	en la nota 32	en l'apartat II.7 del nostre ca- pítol III
349	1307	3	miller	muller
352	1327	3	<i>op. cit.</i>	<i>Auzias March et ses prédéces- seurs.</i>
352	1329	3	degué produir-se a Be- niarjó	hagué de produir-se a Gandia
352	1329	4	Com que el poeta residia habitualment a Gandia, hi va haver, qui com ara	Ø
352	1329	5	va pensar	afirma
353	1334		<i>op. cit.</i>	<i>Auzias March et ses prédéces- seurs.</i>
355		15	Escorna	Escorna, senyor d'Olocau i fill i hereu de Ramon Escor- na —també senyor d'aquest lloc—

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
355	1343			Sabem que el difunt Joan Escorna era fill i hereu de Ramon Escorna i que, ambdós, eren senyors d'Olocau per un document datat el 12 d'agost de 1383 (ARV, <i>Justícia Civil</i> , n° 469, mà 7, f. 18rv)
357		2	Lumberri ¹³⁵¹	Lumberri ¹³⁵¹ —filla del senyor de Navaixes, Sancho Ximènez de Lumberri—,
357	1351	1	Cervera	Cervera —Doc. del 29 d'abril de 1409—
357	1351	2	Ros).	Ros). Que Sara Ximènez de Lumberri era filla dels senyors de Navaixes (Alt Palància) es dedueix de APV, <i>protocols</i> , n° 1446, not. Joan de Vera —Doc. del 20 de febrer de 1382—.
357	1355	3	Polgar	Polgar —Doc. del 11 de juny de 1408—
358	1357		Cervera	Cervera —Doc. de l'1 de maig de 1409—
359	1363	1-2	procurador	procuradora
360		35	seus ¹³⁶⁶	seus ¹³⁶⁶ . Així mateix, confessa deure a la seua esposa, per una banda, 2870 sous que el testador va rebre com a redempció d'un censal i, per altra banda, 770 sous procedents de la venda per la cúria de la Governació del lloc de Benavites i d'altres béns del cavaller de València Ferran Muñoz a instància del matrimoni Constança i Bernat Escorna en raó de 110 sous de violari que Muñoz els obligà amb instrument notarial rebut pel notari Jaume Mestre el 9 de març de 1407.
361		1	l'anterior	l'anterior testament
361		27	promés	promesos

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
362		1	comprés	compresos
363		6	Cavall	Çavall
363	1375	2	Cavall	Çavall
363	1375	4	Cavall	Çavall
363	1375	8	Cavall	Çavall
364		16	Cavall	Çavall
365		15	Cavall	Çavall
366		8	es vegem obligats a adoptar	havien d'adoptar
366		23	Cavall	Çavall
367		13	43 o 44	42 o 43
370		26	havien	que havien
372		16	entregà	lliurà
373	1421	6	assunts	afers
373	1424	3	un homònim	és, només, un homònim
375		3	a Jaumeta	una tal Jaumeta
375		24	entregaren	lliuraren
375		24	llires	lliures
378	1448	12	nasca	Ø
380		2	1454	1454, molt probablement en una data molt acostada a aquesta última.
380		6	Cavall	Çavall
380		20	Cavall	Çavall
380		27	Cavall	Çavall
381		2	1474 ¹⁴⁵⁸	1474 ¹⁴⁵⁸ . Sor Aldonça Çavall incoà un plet contra Jofre de Blanes l'1 d'octubre de 1483 (ARV, <i>Governació</i> , n° 2366, f. 142r)
382		3	fine, sobre	fine, sobre
385		2	asunts	afers
385		10	asunts	afers
385		12	ell	Ausiàs
386	1461	3	locals	locals del seu entorn
387		12	representatiu	representatives
387	1469	2	comtar	comtat
388		38	conflictes	conflictes judicials
389	1470	3	p. 109	p. 115
390	1475		el qual havia adquirit el senyoriu sobre aquests llocs i alqueries situades	Ø

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
			al sud del terme, mitges amb el de Rebollet, i a qui el duc n'havia concedit en 1412 l'exercici de la jurisdicció. (FULLANA MIRA, L.: "Los caballeros de apellido March...", BSCC, XVII (1936), p. 109)	
390	1477	2	—de qui ja hem parlat—	Ø
394		28	1437	1447
395		1	1437	1447
395	1496	1	Co	Com
396		14	va estar	estaven
397		10	conflictes el	Ø
398		3	i	Ø
398		13	March ¹⁵⁰⁷	March ¹⁵⁰⁷ . Com ja havem comentat, el 3 d'abril de 1447 el Príncep concedí al poeta la jurisdicció civil i criminal sobre Beniarjó, Pardines i Verniça
404	1526		B-1	B-1 <i>apud Zapata, op. cit.</i> , p. 118.
405	1530	1	document	document del 13 de novembre de 1402.
410		28	5100 sous ¹⁵⁴⁹ .	5100 sous sense cap tipus d'ajuda econòmica per parts dels habitants de Palma —malgrat que ell els havia ofert compartir les despeses i l'ús de l'aigua— car els de Palma pensaven que la construcció de la sèquia era impossible i " <i>seu trahien joch e ho tenien a bur-la com no creguessen que ell pogués fer venir la dita aygua a la dita partida de l'Alfaç axí com de fet la féu venir.</i> " ¹⁵⁴⁹ .
410	1549		209v.	209v. La referència a l'actitud dels habitants de Palma es localitza a ARV, <i>Governació</i> , nº 2361, mà 45, ff. 1v.

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
411	1552	1	3v.	3v. Fragments d'un procés entre Tolsà i Gandia sobre l'ús de la sèquia de March i la construcció pels gandians de l'anomenada "sèquia nova", es poden llegir a ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 45, ff. 1r i següents.
412		5	tenim	tenim, entre d'altres,
412		16	Valls	Valls (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), ps. 234-235).
412	1557	3	—donzell—	—donzell— i el donzell Joan de Monpalau, menor de dies.
412	1562	1	Pot	No pot
412	1562	2	otari	notari
412	1562	2	Cardona	Cardona perquè el nomenat era veí de Gandia.
413		2	Trapan	Trapan (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 254)
413		5	Ivarç	Ivarç (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 255)
413		6	Amayona	Amayona (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 307)
413		7	Bellot	Bellot (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 308)
413		9	fill	fill (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 318)
413		12	fill	fill (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), p. 320)
413		25	d'Aiora	d'Aiora (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido

Pàg.	Nota	Lín.	On diu	Ha de dir
				March...», XVII (1936), p. 380)
413	1568		AHN, <i>Osuna</i> , llig. 1206, n° 7, not. Pere Belsa	APV, <i>protocols</i> , n° 18415, not. Joan d'Aragó
414		6-7	Sobre aquest plet sabem que	Molt probablement, en relació amb aquest plet hi ha el fet que
414		9	de la denúncia de la filla de Rodrigo Alfonso	d'una denúncia d'Isabel, esposa de Rodrigo Alfonso,
414	1582	16	pp.	p. 217
415	1582	10	cesposa	esposa
415	1582	14	cancellà	cancellà
418		19	al	amb el
418	1591	5	l'aigua	Ø
419		31	Beniarjó	Gandia
420	1598	1	la senyora de Beniarjó i Pardines	Ø
423		23	1435	1437
425		1	Pere March	Pere March —fill il·legítim d'Ausiàs—
425		2	poeta “home	poeta —“ <i>home</i>
425		3	Vilanova ¹⁶¹⁹	Vilanova ¹⁶¹⁹ —
425	1619	4	Vilanova	Vilanova, i de la que ja havem parlat en el capítol VI dins de l'apartat dedicat a Ausiàs March i les bandositats
426	1623	1	<i>op. cit.</i>	<i>Auzias March et ses prédécesseurs.</i>
429	1637	4	aquest	Que aquest
429	1637	5	(ARV	se diu a ARV
431	1648	2	acreedor	creditor
436	1656	2	exacta	inexacta
438		3	Cavall	Çavall
438		5	Cavall	Çavall
439		39	Cavall	Çavall
439		41	Cavall	Çavall
440		35	reua	seua
441		28	mia.lo	mia. Lo
441		33	del honorable	de l'honorable
441		38	elegirà.lo	elegirà. Lo
442		19	ppensions	pensions
442		28	Cavall	Çavall
442		30	Cavall	Çavall

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
446		23	diús	dejús
447		34	haia	haja
447		34	gçfert	fet
449	1668	8	nostar	nostra
450		16	del	de la
450		20	Duiocesà	Diocesà
454		18	twnguts	tinguts
454		26	deiús	dejús
454		26	orden	ordén
455		12	domas	domàs
455		13	morisch;	morisch;
456		21	Oprocés	procés
458		5	a qui	en nom de qui
458		5	dedicà	féu
458	1679	2	583	585
459		24	el mateix	el mateix Francesc March
462	1713		APV, <i>protocols</i> , n° 24149, not. Joan Verdansa	Per al nom del marit de Teresa d'Íxer, vid. APV, <i>protocols</i> , n° 24149, not. Joan Verdansa —Doc. del 3 d'abril de 1483—.
464		7	d'ells ¹⁷²⁰	d'ells ¹⁷²⁰ . Encara es trobava viu el 19 de maig de 1472, dia en què reclamà les pensions degudes de 200 sous censals carregats per Jofre de Blanes i Joan d'Aguiló a Ausiàs March el 23 d'agost de 1449 davant el notari Joan d'Aragó i que, segons constava per escriptura del 19 d'abril de 1462 davant el notari Joan Moreno, havia estat donat per Jofre de Blanes a Joan March (ARV, <i>Governació</i> , n° 40, f. 267r)
464		27	Isabel	Isabel March —filla de Castellana i Joan March—
465		12	Monsoriu ¹⁷²⁶ .	Monsoriu ¹⁷²⁶ . Així mateix, cal identificar-lo probablement amb el Pere March a qui Jofre de Blanes carregà, el 10 de març de 1459 davant el notari Pere Rubiols, 1400

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
				sous censals anuals sobre els béns de l'herència d'Ausiàs (ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 42v)
465		20	mayeixos	mateixos
466		7	seua 1733	seua ¹⁷³³
467		27	Doriç	Dòriz
467	1741		20432	20423
467	1743		20432	20423
467	1745		24701	24701, not. Antoni Vilana
467	1746		24701	24701, not. Antoni Vilana
467	1747		828	828, not. Nicolau Esteve
468		27	d'en	avi d'En
468	1750	1	20434	20430
468	1750	4-5	publicació	publicació (APV, <i>protocols</i> , n° 20430, not. Bertomeu de Carries —doc. del 31 d'agost de 1482—)
469	1751		20434	20430
469	1752	1	Bertomeu de Carries	Jeroni Tovia
469	1756		100r.	100r. A ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 38r s'afirma que Tolsà va cedir tot "lo dret de ypotheca a aquell pertanyent" en els 1400 sous censals anuals carregats per Jofre de Blanes a Pere March en l'any 1459 i que havien passat a mans dels germans Lluís i Francesc de Vilanova.
470		18	de la	del
470		19	proceir	procedir
470		25	moly	molt
471	1765		6v	6v (FULLANA, Ll., "Los caballeros de apellido March...", XVII (1936), ps. 427-428)
475		23	lliurar-se	deslliurar-se
479	1783	5	festa	Pasqua
480	1789	2	12rv	12r
482		7	era prova	stava provada
486		16	paren	parent
488		24	Vallforosa	Vallferosa
490		12	d'octubre	de setembre

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
490		7	1480	1480, pel mateix notari Domingo Garcia
490		13	128143 sous	121143 sous i 10 diners
490	1850	4	foli.	foli. A ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 37r es parla només de 121143 sous
490	1847		22r.	22r. Segons ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 42r s'incoaria el 29 de maig de 1479.
490	1851		26v	26v. Segons ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 42v el manament executori estava datat el 19 de setembre de 1480
491	1853		212rv	212v. A ARV, <i>Governació</i> , n° 2361, mà 40, f. 42v s'afirma que, sobre el tema dels béns dels fermances d'Ausiàs, el Justícia de Gandia va dictar una sentència el 25 de maig de 1481.
491	1857	1	2356	2339
495	1879	5	ab	amb
500	1898		36	36r.
509		21	Bou	Bou, oncle del personatge homònim a
513		9	censals	censals de propietat
515		9	El mateix dia	Tres dies després
516		18	ciutat"	ciutat" (APV, <i>protocols</i> , n° 23010, not. Guillem Exernit, doc. de l'1 d'octubre de 1489)
518	1960		302v	302v (Document datat el 18 de març de 1530)
524		18	i e	i en
524		35	enemichs	enemics
525		14	besavi	avi
526		5	en	a
526		20	al	el
526		22	de juliol	d'abril
526	1972		Pugeriol	Pugeriol —document del 31 de juliol de 1416—
526	1974		Pugeriol	Pugeriol —document del 17 de juny de 1416—
527		25	el tornà	tornà
528		22	avi	oncle

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
529		7-8	66 sous i 8 diners censals	Ø
533		24	Roca ²⁰¹⁹	Roca ²⁰¹⁹
533		28	Un mes	Uns mesos
533	2015		Belsa	Belsa —doc. del 29 d'octubre de 1434—.
533	2022		Pugeriol	Pugeriol —doc. del 12 de maig de 1436—
534		27	En canvi, en l'esmentada data del 20 de febrer de 1388, no	Ø
534	2028		nº 51-4	nº 5 ¹⁻⁴
534	2029		nº 51-4	nº 5 ¹⁻⁴
534	2030		nº 51-4	nº 5 ¹⁻⁴
535		1-3	es esmentat ni com a tutor ni com a curador d'Aldonça, altra filla del matrimoni, bé perquè ella ja era major de 20 anys, bé perquè ja es trobava casada amb el cavaller Bernat Domènech	Ø
535		16	—cosina germana d'Ausiàs March—	Ø
535	2031	1	nº 51-4	nº 5 ¹⁻⁴
536		1	d'aquest mes i any	de gener de 1425
536		7	Aldonça	Joana
536	2041		Belsa	Belsa —doc. del 21 de novembre de 1436—
537	2051		nº 61	nº 6 ¹
537	2053		nº 65	nº 6 ⁵
538		9	pares	pare
538	2055		nº 9	nº 7
539		6	1420.2062	1420. ²⁰⁶²
539	2064	2	Pelegrí	Pelegrí —doc. del 2 de setembre de 1444—
540	2071	10	nº 61	nº 6 ¹
541	2084		Belsa	Belsa —doc. del 29 d'octubre de 1434—
544		17	11000	1100
544	2097	11-13	El 8 de març de 1447, a Gandia, Ausiàs de Corrella cedeix a Joan Ros-toxo, d'acord amb el	Ø

<i>Pàg.</i>	<i>Nota</i>	<i>Lín.</i>	<i>On diu</i>	<i>Ha de dir</i>
			pacte establert amb el notari Jaume Pérez de Culla, 100 sous adeudats per les pagues d'un violari (AHN, <i>Osuna</i> , llig. 1206, n° 16, not. Pere Belsa)	
545		13	mes	més
546		2	es	és
546		9	Roïz	Roís
546		22	bens	béns
546		36	bens	béns
547		4	Joahn	Johan
547	2101		b3-5	b ³ -5
548		10	mar	mare
548		20	am és	a més
549		11	mab	amb
549		15	i amb un fill seu	i, amb un fill seu,
549	2107		revoca	Chiva revocà
550		27-28	permetirà	permitira
550		30	comunica	comunicà
550		33	d'assenyalarne	d'assenyalar-ne
550	2117		27r-40v	29r-30r
550	2118		27v	29v
551		12	ciolaris	violaris
551		11	Aldona	Aldonça
551		21-22	De tota manera, Joan Roís de Corella potser es va veure obligat a escollir la carrera eclesiàstica per tal com era el segon dels fills.	Ø
551		27	complert	complit
551	2120		podir	podia
551	2121	2	manja	monja
597			Beatriu (monja menoretetes)	Damiata (monja menoretetes)
598			Joana	Ø
598			Bernat Domènech —Aldonça	Bernat Domènech —Joana